

SEZUL
Dil ve Eğitim
Dergisi
Journal of
Language and
Education 4/1,
61-78
TÜRKİYE

E-ISSN: 2717-8137

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 08.03.2023

Makale Kabul Tarihi: 21.05.2023

Er, O., Sarıtken, H. ve Bozkırlı, K. Ç. (2023). Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumlarının değerlendirilmesi. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 196-210.

TÜRK DİĞİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KUTADGU BİLİĞ'İ ANLAMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Onur ER

Düzce Üniversitesi, onurer1827@gmail.com ORCID

Dr. Öğr. Üyesi Hakan SARITİKEN

Düzce Üniversitesi, hakansaritiken@duzce.edu.tr ORCID

Doç. Dr. Kürşad Çağrı BOZKIRLI

Kafkas Üniversitesi, kursad36@gmail.com ORCID

Öz

Bu araştırmanın amacı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumlarını değerlendirmektir. Araştırma kapsamında Türkiye'de bir devlet üniversitesinde dördüncü sınıfta öğrenim gören 20 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisine 15 *Kutadgu Bilig* beytinin bulunduğu Yazılı Soru Formu uygulanmıştır ve içerik analizi yapılarak yazılı sorulara verilen yanıtlar incelenmiştir.

Araştırma sonucunda eski Türk eserlerine ilgi duyan ve duymayan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin çoğu 15 *Kutadgu Bilig* beytini ya yanlış anlamıştır ya da anlamlarını bilmediğini ifade etmiştir.

Lisansüstü eğitim yapmayı düşünen ve düşünmeyen öğrenciler ve genel ağırlıklı not ortalaması 3.00 ve üzeri ile 3.00'ün altında olan öğrencilerin de çoğu 15 *Kutadgu Bilig* beytini ya yanlış anlamıştır ya da anlamlarını bilmediğini ifade etmiştir. Yazılı Soru Formunda bulunan 15 *Kutadgu Bilig* beytini doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türk dili ve edebiyatı, Karahanlı Türkçesi, *Kutadgu Bilig*, anlama, nitel araştırma.

EVALUATION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE STUDENTS' UNDERSTANDING OF KUTADGU BİLİĞ

Abstract

This research aims to evaluate the comprehension of *Kutadgu Bilig* by the students of the Turkish Language and Literature department. Within the scope of the research, a "Written Question Form" containing 15 *Kutadgu Bilig* couplets was applied to 20 fourth-

BUGU Dil ve Eğitim Dergisi, 4(2), 2023, 196-210, TÜRKİYE

grade students studying in the Turkish Language and Literature department at a state

university in Türkiye, and the answers given to the questions were analyzed through content analysis.

At the end of the research, most of the fourth-grade students of the Turkish Language and Literature department, who were interested in old Turkish works and those who were not, either miscomprehended these 15 Kutadgu Bilig couplets or stated that they did not know their meanings.

Most of the students who intended to receive postgraduate education and those who did not, as well as the students with a GPA of 3.00 and above and below 3.00 either miscomprehended the 15 Kutadgu Bilig couplets or stated that they did not know their meanings. There were no students who correctly comprehended the 15 Kutadgu Bilig couplets given in the Written Question Form.

Keywords: Turkish Language and Literature, Karakhanid Turkish, *Kutadgu Bilig*, comprehension, qualitative research.

Ø. Giriş:

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra kaleme alınan ve ilk büyük eser kabul edilen *Kutadgu Bilig*, 11. yüzyılda Yusuf Has Hacib tarafından yazılmıştır. 1069-1070 yılları arasında yazılarak Tabgaç Buğra Han'a sunulan ve 18 ayda tamamlandığı bilinen, 85 bap ve 6645 beyitten oluşan bu eser, mesnevi türünde yazılmış manzum bir nasihatname niteliği taşımaktadır. Siyasetname türünün de ilk örneği kabul edilen ve günümüz Türkçesine "Mutluluk veren bilgi" olarak çevrilen *Kutadgu Bilig* (Bozkırlı, 2015) ile ilgili olarak Reşit Rahmeti şunları ifade eder:

Çin ve Maçın hâkimleri ve şark ilindeki bütün Türk ve Çin bu kitabın faydalı bir eser olduğunda müttefiktirler. Şark meliki ve Maçın beylerinin hepsi bu kitabı benimsemişlerdir. Miras yoluyla kendilerine intikal eden bu eseri başkalarına vermemişlerdir. Aynı memleket, şehir ve saraylarda bu illerin hâkimleri, kendi âdet ve usullerine göre kitaba ayrı ayrı ad vermişlerdir; Çinliler- Edebü'l- mülük, Maçinliler- Enisü'l -memalik, şark ilinin büyükleri- Ziyetü'l- ümera, İranlılar- Şahname ve Turanlılar- Kutadgu Bilig demişlerdir (Arat, 1947, *Kutadgu Bilig I* Metin XXIX).

Birçok yerli ve yabancı bilim insanı tarafından araştırılan *Kutadgu Bilig*; üzerinde en fazla fikir yürütülen eserlerden biridir (Kafesoğlu, 1980). Hakaniye lehçesi ile yazılan *Kutadgu Bilig*, öğretici metin niteliğindedir. Eser dört temel sembolik karakter üzerine kurgulanmış hikâyelerden oluşan alegorik bir nitelik taşımaktadır. Bu dört karakterden Kün Togdı hükümdar kimliğiyle adaleti, Ay Toldı vezir kimliğiyle saadeti, Ögdülmüş vezirin oğlu olarak aklı, Odgurmuş ise vezirin yakını olarak akıbeti temsil etmektedir (Ergene, 2017).

Eserin günümüzde, Viyana (Herat), Mısır ve Fergana olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır. 1439 yılında Uygur harfleriyle istinsah edilen Viyana nüshası, bugün Avusturya Milli Kütüphanesi Arapça yazmalar bölümü 1860 numarada bulunmaktadır. Mısır nüshası ise Arap harfleriyle yazılmış bugün Kahire'de Mısır Devlet Kütüphanesindedir. Yine Arap harfleriyle yazılan, 14. yüzyılın ilk yarısında, Harezmi coğrafyasında kopyalandığı tahmin edilen Fergana nüshası, *Kutadgu Bilig*'in en önemli nüshasıdır (Arat, 1947, *Kutadgu Bilig I* Metin). Bu nüsha bugün Özbekistan'da Ebu Reyhan El-Biruni Yazma Eserler Kütüphanesinde saklanmaktadır (Üşenmez, 2009).

Türk medeniyetine ait kavramlarla Türkçe yazılmış olan *Kutadgu Bilig*'de sadece adların kullanımına bakıldığında bile oldukça geniş bir alana ait kavramları görmek mümkündür.

Eserde, ana ve yardımcı kişilerle birlikte çeşitli hükümdar, peygamber, halife, bilgin, efsanevi kahramanlar gibi kişi adları; şehir, ülke gibi yer adları; gezegen, yıldız, burç yer yer kavim, ulus, boy adları gibi birbirinden farklı birçok ad türü yer almakta (Ergene, 2017) bu durum ise *Kutadgu Bilig*'in ne kadar özgün ve hacimli bir eser olduğunu ortaya koymaktadır.

Arat (1947), *Kutadgu Bilig*'in yazılış amacından bahsederken: “İnsana her iki dünyada tam manasıyla kutlu olmak için lazım olan yolu göstermek maksadıyla kaleme alınmış bir eserdir. Birbiriyle çok sıkı bağı olan fert, cemiyet ve devlet hayatının ideal bir şekilde tanzimi için gerekli olan lazım olan zihniyet, bilgi ve faziletlerin ne olduğu ve bunların ne şekilde elde edileceği” bilgisini içerdiğini ifade eder ve her ne kadar devlet teşkilatı ile ilgili görünse de aslında bu eserin, toplumu oluşturan fert ve bu ferdin toplum içindeki yeri ve görevinin belirlenmesi ile ilgili hususlara daha çok yer verdiği bilgisini verir. Ercilasun ise eserin “ideal insan” teması üzerinde durmaktadır (Ercilasun, 2008). Eserle ilgili ifade edilen bu yazılış amaçları göz önüne alındığında *Kutadgu Bilig*'in toplumun her kesimine hitap eden bir eser olduğunun rahatlıkla söylenebileceği görülmektedir. Bu bağlamda Türk dili ve edebiyatı lisans öğrencilerinin hem alan bilgisi bakımından hem kültürel değerleri fark etme açısından; Türk dilinin, Türk kültürünün kodlarını içeren ve ilk eserlerden olma özelliğini taşıyan *Kutadgu Bilig*'i her yönüyle okumaları ve anlamaları beklenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi “Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumları nasıldır?” şeklinde ortaya konmuştur. Araştırmanın amacı ise Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumlarını değerlendirmektir. Araştırmanın soruları ise aşağıdaki gibidir:

- Eski Türk eserlerine ilgilerine göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumları nasıldır?
- Lisansüstü eğitim yapma isteklerine göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumları nasıldır?
- Genel ağırlıklı not ortalamalarına göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumları nasıldır?

1. Yöntem:

Bu bölümde araştırmanın modeli, incelenen doküman, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli:

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*'i anlama durumlarını değerlendirmeyi amaçlayan ve nitel şekilde desenlenen bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman inceleme yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir” (Özkan, 2021, s. 63).

1.2. Çalışma Grubu ve İncelenen Doküman:

Araştırmada 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz dönemi içinde öğrenim gören 4. sınıf 20 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi ile çalışılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	f
Kadın	9
Erkek	11

Türkiye’de bir devlet üniversitesinde okuyan 4. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*’de yer alan 15 beyti günümüz Türkçesine aktardıkları formlar araştırma kapsamında incelenmiştir.

1.3. Verilerin Toplanması:

Araştırmada 15 *Kutadgu Bilig* beytinin orijinal metninin bulunduğu “Yazılı Soru Formu” dersin öğretim elemanı tarafından öğrencilere uygulanmıştır. “Yazılı Soru Formu”nda yer alan beyitler araştırmacılarca rastgele seçilmiştir. Öğrencilerden “Yazılı Soru Formu”nda yer alan her beyitten ne anladıklarını yazmaları istenmiştir. İlgili forma beyit seçiminde ve katılımcıların beyitlere yazdıkları karşılıkların değerlendirilmesinde (Arat, 2008, *Kutadgu Bilig* Yusuf Has Hacıp) esas alınmıştır.

1.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması:

“Yazılı Soru Formu” kullanılarak toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). Soruları yanıtlayan öğrencilerin cevaplarını göstermek için doğrudan öğrenci cümlelerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler Ö1, Ö2... şeklinde kodlanmıştır.

1.5. Etik Kurul Onay Bilgileri:

Araştırmaya ait etik kurul onayı, Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından E-78187535-640-142441 sayı ile 25.02.2022 tarihinde verilmiştir.

2. Bulgular:

Araştırmanın bu bölümünde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*’i anlama durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

2.1. Eski Türk Eserlerine İlgilerine Göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin *Kutadgu Bilig*’i Anlama Durumları Nasıldır?:

Tablo 2: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Eski Türk Eserlerine İlgili Durumları

Eski Türk Eserlerine İlgili Duyanlar	Toplam	Eski Türk Eserlerine İlgili Duymayanlar	Toplam
Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9	9	Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	11

Tablo 2’ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin dokuzu eski Türk eserlerine ilgi duymaktadır. 11 öğrenci ise eski Türk eserlerine ilgi duymamaktadır.

Tablo 3: Eski Türk Eserlerine İlgi Duyan Öğrencilerin Kutadgu Bilig’de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Öğrenci Cevabı			
	Doğru	Kısmen Doğru	Yanlış	Cevap verilmemiş
293	Ö6, Ö7		Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9	
636	Ö4		Ö2, Ö3, Ö8, Ö9	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7
881			Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9	Ö6, Ö7
883			Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9	Ö1, Ö6, Ö7
884			Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5	Ö6, Ö7, Ö8, Ö9
1050			Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9	Ö1
1297	Ö7		Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9	Ö6
1493		Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8	Ö2, Ö9	Ö1, Ö5
1494	Ö6, Ö7		Ö1, Ö8, Ö9	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5
1495	Ö6, Ö7	Ö8	Ö3, Ö4, Ö5, Ö9	Ö1, Ö2
1680	Ö6, Ö7		Ö4, Ö5, Ö8, Ö9	Ö1, Ö2, Ö3
1681	Ö6, Ö7	Ö3, Ö8	Ö4, Ö9	Ö1, Ö2, Ö5
4380	Ö6, Ö7		Ö5, Ö9	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö8
4381	Ö6, Ö7		Ö2, Ö9	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8
4382	Ö6, Ö7		Ö3, Ö9	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö8
Toplam	18	8	65	44

Tablo 3’te görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte eski Türk eserlerine ilgi duyan öğrenciler tarafından 18 kez doğru cevap, 8 kez kısmen doğru cevap, 65 kez yanlış cevap verilmiştir ve 44 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

293, 1494, 1495, 1680, 1681 4380, 4381 ve 4382 numaralı beyitleri ikişer öğrenci (Ö6, Ö7); 636 ve 1297 numaralı beyitleri birer öğrenci (Ö4, Ö7) doğru anlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 1’de 293 numaralı beyti doğru anlayan öğrencinin (Ö6) cevabına yer verilirken Görsel 2’de 293 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö2) cevabına yer verilmiştir.

BEYİT NUMARASI	ORJİNAL BEYİT	GÜNÜMÜZ KARŞILIĞI
293	kiçig oğlanıñ kör ukuşka ulam yaşı yetmeginçe yorımaz kılâm	Bal kışıl çocıq ana alıl gelecektir Yaşı yetmeditçe onı kılom gelmege

Görsel 1: 293 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

BEYİT NUMARASI	ORJİNAL BEYİT	GÜNÜMÜZ KARŞILIĞI
293	kiçig oğlanıñ kör ukuşka ulam yaşı yetmeginçe yormaz kılâm	Küçük oğlanı kör eyledim yaşı yetmeyince anılmaz

Görsel 2: 293 Numaralı Beyit Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

Tablo 4: Eski Türk eserlerine ilgi duymayan öğrencilerin Kutadgu Bilig’de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Doğru	Öğrenci Cevabı			Cevap verilmemiş
		Kısmen Doğru	Yanlış		
293			Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20		
636	Ö14	Ö11, Ö13, Ö15	Ö10, Ö12, Ö17, Ö20	Ö16, Ö18, Ö19	
881			Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	
883			Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20		
884			Ö10, Ö20	Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19	
1050			Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20	Ö18, Ö19	
1297			Ö10, Ö11, Ö16, Ö20	Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19	
1493		Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö10, Ö11, Ö14, Ö16		
1494		Ö13	Ö10, Ö11, Ö12, Ö17, Ö19, Ö20	Ö14, Ö15, Ö16, Ö18	
1495	Ö14		Ö10, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö13	
1680			Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17, Ö18	Ö13, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20	
1681			Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20	Ö13, Ö16, Ö18	
4380			Ö10, Ö17, Ö20	Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19	
4381			Ö10, Ö12	Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	
4382	Ö13		Ö10, Ö17, Ö20	Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19	
Toplam	3	11	89	62	

Tablo 4'te görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte eski Türk eserlerine ilgi duymayan öğrenciler tarafından üç kez doğru cevap, 11 kez kısmen doğru cevap, 89 kez yanlış cevap verilmiştir. 62 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

636, 1495 ve 4382 numaralı beyitleri birer öğrenci (Ö13, Ö14) doğru anlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 3'te 636 numaralı beyti doğru anlayan öğrencinin (Ö14) cevabına yer verilirken Görsel 4'te 636 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö10) cevabına yer verilmiştir.

636	bısurğu tapuğda sınağu körü ağırlasa ötrü kötürğü örü	Kulu önce hizmette pişirmeli ve iyice denemeli, ondan sonra kendisini yükseltmeli
-----	--	--

Görsel 3: 636 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

636	bısurğu tapuğda sınağu körü ağırlasa ötrü kötürğü örü	Kör başı tapar. Ağırlar kör.
-----	--	---------------------------------

Görsel 4: 636 Numaralı Beyti Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

2.2. Lisansüstü Eğitim Yapmayı Gösteme Durumlarına Göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Kutadgu Bilig'i Anlama Durumları Nasıldır?:

Tablo 5: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitim Düşünme Durumları

Lisansüstü Eğitim Yapmayı Düşünenler	Toplam	Lisansüstü Eğitim Yapmayı Düşünmeyenler	Toplam
Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10	5	Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	15

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin beşi lisansüstü eğitim yapmayı düşünmektedir. 15 öğrenci ise lisansüstü eğitim yapmayı düşünmemektedir.

Tablo 6: Lisansüstü Eğitim Yapmayı Düşünen Öğrencilerin Kutadgu Bilig'de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Öğrenci Cevabı			
	Doğru	Kısmen Doğru	Yanlış	Cevap verilmemiş
293	Ö6, Ö7		Ö4, Ö5, Ö10	
636	Ö4		Ö10	Ö5, Ö6, Ö7
881			Ö4, Ö5, Ö10	Ö6, Ö7
883			Ö4, Ö5, Ö10	Ö6, Ö7
884			Ö4, Ö5, Ö10	Ö6, Ö7
1050			Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10	
1297	Ö7		Ö4, Ö5, Ö10	Ö6
1493		Ö4, Ö6, Ö7	Ö10	Ö5

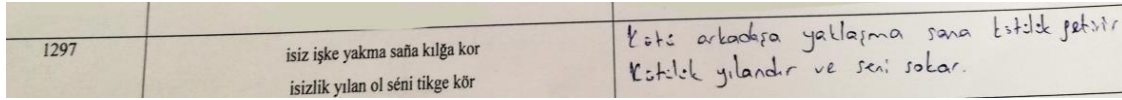

1494	Ö6, Ö7	Ö10	Ö4, Ö5
1495	Ö6, Ö7	Ö4, Ö5, Ö10	
1680	Ö6, Ö7	Ö4, Ö5, Ö10	
1681	Ö6, Ö7	Ö4, Ö10	Ö5
4380	Ö6, Ö7	Ö5, Ö10	Ö4
4381	Ö6, Ö7	Ö10	Ö4, Ö5
4382	Ö6, Ö7	Ö10	Ö4, Ö5
Toplam	18	3	35

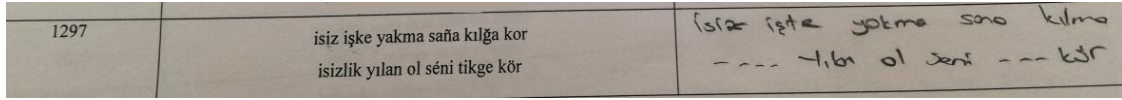
Tablo 6’da görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte lisansüstü eğitim yapmayı düşünen öğrenciler tarafından 18 kez doğru cevap, üç kez kısmen doğru cevap, 35 kez yanlış cevap verilmiştir ve 19 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

293, 1494, 1495, 1680, 1681 4380, 4381 ve 4382 numaralı beyitleri ikişer öğrenci (Ö6, Ö7); 636 ve 1297 numaralı beyitleri birer öğrenci (Ö4, Ö7) doğru anlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 5’te 1297 numaralı beyti doğru anlayan öğrencinin (Ö7) cevabına ver verilirken Görsel 6’da 1297 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö4) cevabına yer verilmiştir.

Görsel 5: 1297 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

Görsel 6: 636 Numaralı Beyti Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

Tablo 7: Lisansüstü Eğitim Yapmayı Düşünmeyen Öğrencilerin Kutadgu Bilig’de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Öğrenci Cevabı			
	Doğru	Kısmen Doğru	Yanlış	Cevap verilmemiş
293			Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	
636	Ö14	Ö11, Ö13, Ö15	Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö12, Ö17, Ö20	Ö1, Ö16, Ö18, Ö19
881			Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20
883			Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16,	Ö1

			Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	
884			Ö1, Ö2, Ö3, Ö20	Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19
1050			Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20	Ö1, Ö18, Ö19
1297			Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö16, Ö20	Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19
1493		Ö3, Ö8, Ö12, Ö13, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö2, Ö9, Ö11, Ö14, Ö16	Ö1
1494		Ö13	Ö1, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö17, Ö19, Ö20	Ö2, Ö3, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18
1495	Ö14	Ö8	Ö3, Ö9, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1, Ö2, Ö13
1680			Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17, Ö18	Ö1, Ö2, Ö3, Ö13, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20
1681		Ö3, Ö8	Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20	Ö1, Ö2, Ö13, Ö16, Ö18
4380			Ö9, Ö17, Ö20	Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19
4381			Ö2, Ö9, Ö12	Ö1, Ö3, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20
4382	Ö13		Ö3, Ö9, Ö17, Ö20	Ö1, Ö2, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19
Toplam	3	16	119	87

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte lisansüstü eğitim yapmayı düşünmeyen öğrenciler tarafından üç kez doğru cevap, 16 kez kısmen doğru cevap, 119 kez yanlış cevap verilmiştir. 87 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

636, 1495 ve 4382 numaralı beyitleri birer öğrenci (Ö13, Ö14) doğru anlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 7’de 4382 numaralı beyti doğru anlayan öğrencinin (Ö13) cevabına ver verilirken Görsel 8’de 4382 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö3) cevabına yer verilmiştir.

4382	takı kolsa cebr ü mukâbel okı yeme oklidis kapğı yetrü tokı	Daha da ilesten cebr ve mukabele okı bir de oklidis'in kapısını da iyre calı
------	--	---

Görsel 7: 4382 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

4382	takı kolsa cebr ü mukâbel okı yeme oklidis kapğı yetrü tokı	Takı dsa cebrü okul oku
------	--	-------------------------

Görsel 8: 4382 Numaralı Beyti Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

2.3. Genel Ağırlıklı Not Ortalamalarına Göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Kutadgu Bilig'i Anlama Durumları Nasıldır?:

Tablo 8: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin Genel Ağırlıklı Not Ortalamaları

GANO'su 3.00 ve üzeri	Toplam	GANO'su 3.00'm altı	Toplam
Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17	8	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	12

Tablo 8'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin sekizinin GANO'su 3.00 ve üzeridir. 12 öğrencinin ise GANO'su 3.00'm altıdır.

Tablo 9: GANO'su 3.00 ve Üzeri Olan Öğrencilerin Kutadgu Bilig'de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Öğrenci Cevabı			
	Doğru	Kısmen Doğru	Yanlış	Cevap verilmemiş
293	Ö6, Ö7		Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17	
636	Ö4, Ö14	Ö11	Ö9, Ö12, Ö17	Ö6, Ö7
881			Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14	Ö6, Ö7, Ö17
883			Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17	Ö6, Ö7
884			Ö4	Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17
1050			Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17	
1297	Ö7		Ö4, Ö9, Ö11	Ö6, Ö12, Ö14, Ö17
1493		Ö4, Ö6, Ö7, Ö12, Ö17	Ö9, Ö11, Ö14	
1494	Ö6, Ö7		Ö9, Ö11, Ö12, Ö17	Ö4, Ö14
1495	Ö6, Ö7, Ö14		Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö17	

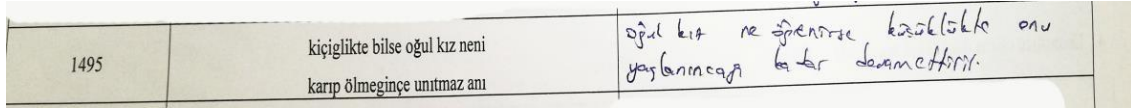

1680	Ö6, Ö7	Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17		
1681	Ö6, Ö7	Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17		
4380	Ö6, Ö7	Ö9, Ö17	Ö4, Ö11, Ö12, Ö14	
4381	Ö6, Ö7	Ö9, Ö12	Ö4, Ö11, Ö14, Ö17	
4382	Ö6, Ö7	Ö9, Ö17	Ö4, Ö11, Ö12, Ö14	
Toplam	20	6	62	32

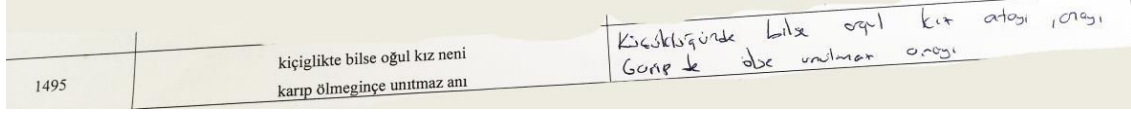
Tablo 9’da görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte GANO’su 3.00 ve üzeri olan öğrenciler tarafından 20 kez doğru cevap, altı kez kısmen doğru cevap, 62 kez yanlış cevap verilmiştir ve 32 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

1495 numaralı beyti üç öğrenci (Ö6, Ö7, Ö14); 293, 636, 1494, 1680, 1681 4380, 4381 ve 4382 numaralı beyitleri ikişer öğrenci (Ö4, Ö6, Ö7, Ö14); 1297 numaralı beyti bir öğrenci (Ö7) doğru anlamıştır. Öğrencilerin çoğunluğu (Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 9’da 1495 numaralı beyti doğru anlayan öğrencinin (Ö6) cevabına yer verilirken Görsel 10’da 1495 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö17) cevabına yer verilmiştir.

Görsel 9: 1495 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

Görsel 10: 1495 Numaralı Beyti Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

Tablo 10: GANO’su 3.00’ın Altında Olan Öğrencilerin Kutadgu Bilig’de Yer Alan Beyitleri Anlama Durumları

Beyit Numarası	Öğrenci Cevabı			
	Doğru	Kısmen Doğru	Yanlış	Cevap verilmemiş
293			Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	
636		Ö13, Ö15	Ö2, Ö3, Ö8, Ö10, Ö20	Ö1, Ö5, Ö16, Ö18, Ö19
881			Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16	Ö18, Ö19, Ö20
883			Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1
884			Ö1, Ö2, Ö3, Ö5,	Ö8, Ö13, Ö15, Ö16,

		Ö10, Ö20	Ö18, Ö19
1050		Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö20	Ö1, Ö18, Ö19
1297		Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö16, Ö20	Ö13, Ö15, Ö18, Ö19
1493	Ö3, Ö8, Ö13, Ö15, Ö18, Ö19, Ö20	Ö2, Ö10, Ö16	Ö1, Ö5
1494	Ö13	Ö1, Ö8, Ö10, Ö19, Ö20	Ö2, Ö3, Ö5, Ö15, Ö16, Ö18
1495	Ö8	Ö3, Ö5, Ö10, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1, Ö2, Ö13
1680		Ö5, Ö8, Ö10, Ö18	Ö1, Ö2, Ö3, Ö13, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20
1681	Ö3, Ö8	Ö10, Ö15, Ö19, Ö20	Ö1, Ö2, Ö5, Ö13, Ö16, Ö18
4380		Ö5, Ö10, Ö20	Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19
4381		Ö2, Ö10	Ö1, Ö3, Ö5, Ö8, Ö13, Ö15, Ö18, Ö16, Ö19, Ö20
4382	Ö13	Ö3, Ö10, Ö20	Ö1, Ö2, Ö5, Ö8, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19
Toplam	1	13	92
			74

Tablo 10’da görüldüğü üzere araştırma kapsamında seçilen 15 beyte GANO’su 3.00’in altında olan öğrenciler tarafından bir kez doğru cevap, 13 kez kısmen doğru cevap, 92 kez yanlış cevap verilmiştir. 74 kez ise cevabın bilinmediği ifade edilmiştir.

4382 numaralı beyti bir öğrenci (Ö13) doğru anlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20) ya beyitleri yanlış anlamıştır ya da beyitlerin anlamını bilmediğini ifade etmiştir. Beyitlerin tamamını doğru anlayan öğrenci bulunmamaktadır.

Görsel 11’de 1493 numaralı beyti kısmen doğru anlayan öğrencinin (Ö20) cevabına verilirken Görsel 12’de 1493 numaralı beyti yanlış anlayan öğrencinin (Ö2) cevabına yer verilmiştir.

1493	kişiğ erken öğret oğulka bilig kişiğde bilig bilse kötrür elig	Erken eğret kecek oğluna biligini +cecekten biligi bıs dımar keti
------	---	--

Görsel 11: 1493 Numaralı Beyti Doğru Anlayan Öğrencinin Cevabı

1493	kişiğ erken öğret oğulka bilig kişiğde bilig bilse kötrür elig	Kecek erken öğrenir oğul Kecekden bilir bilsece kecek alır
------	---	---

Görsel 12: 1493 Numaralı Beyti Yanlış Anlayan Öğrencinin Cevabı

3. Sonuç ve Öneriler:

Araştırma sonucunda araştırmaya katılan 20 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü son sınıf öğrencisinin çoğunluğunun eski Türk eserlerine ilgi duymadığı tespit edilmiştir. Eski Türk eserlerine ilgi duyan (f: 9) ve duymayan (f: 11) öğrencilerin hiçbiri beyitlerin tamamını doğru bir şekilde anlayamamıştır. Eski Türk eserlerine ilgi duyanlardan bir öğrenci dokuz, bir öğrenci sekiz ve bir öğrenci bir beyti doğru anlamıştır. İlgi duymayan öğrencilerden ise bir öğrenci iki beyti, bir öğrenci ise yine bir beyti doğru anlamıştır. Mert ve Bozkırlı (2019) tarafından yapılan araştırmada da katılımcıların *Kutadgu Bilig*'de yer alan beyitleri yorumlama açısından problem yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Eski Türk eserlerinin her biri kültürel bir değerdir ve bu eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması görevi en başta Türkologlara ve Türk dili edebiyatı öğretmenlerine düşmektedir (Bay vd., 2012). Ancak geleceğin Türkologlarının ve Türk dili edebiyatı öğretmenlerinin birçoğunun eski Türk eserlerine ilgi duymaması düşündürücüdür. Mert ve Bozkırlı'ya (2016) göre de öğrencilerin eski Türk eserlerine ilgi duyup duymamaları onların *Kutadgu Bilig*'deki eğitsel öğelere yönelik görüşlerini de etkilemektedir.

Araştırmaya katılan 20 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü son sınıf öğrencisinin çoğunluğu lisansüstü eğitim düşünmediğini belirtmiştir. Lisansüstü eğitim yapmayı düşünen (f: 5) ve düşünmeyen (f: 15) öğrencilerin hiçbiri beyitlerin tamamını doğru bir şekilde anlayamamıştır. Lisansüstü eğitim yapmayı düşünen bir öğrenci dokuz, bir öğrenci sekiz ve bir öğrenci bir beyti doğru anlamıştır. Lisansüstü eğitim yapmayı düşünmeyen öğrencilerden ise bir öğrenci iki beyti ve bir öğrenci bir beyti doğru anlamıştır. Karahanlı Türkçesinin önemli eserlerinden biri olan *Kutadgu Bilig*'in araştırma kapsamında öğrencilere yöneltilen beyitlerin birçoğunun öğrenciler tarafından anlaşılması özellikle akademisyenler tarafından sorgulanması gereken bir durumdur.

Araştırmaya katılan 20 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü son sınıf öğrencisinin çoğunluğunun genel ağırlıklı not ortalaması 3.00'in altındadır. GANO'su 3.00 ve üzeri olan (f: 8) ve GANO'su 3.00'in altı olan (f: 12) öğrencilerin hiçbiri beyitlerin tamamını doğru bir şekilde anlayamamıştır. GANO'su 3.00 ve üzeri olan öğrencilerden dördü beyitlerin bir bölümünü anlayabilmiştir. GANO'su 3.00'in altı olan bir öğrenci bir beyti anlayabilmiştir.

Karahanlı Dönemi eserleri yalnızca Orta Türkçe veya Karahanlı Türkçesi derslerinin konusu olmamalıdır. Bu eserlere “Eski Türk Edebiyatı” ve “Türk Halk Edebiyatı” gibi derslerde de yer verilmelidir. Özellikle Orta Türkçe konusunda çalışmalar yapmış akademisyenlerin Orta Türkçe veya Karahanlı Türkçesi gibi dersleri vermesi öğrenciler için daha faydalı olabilir.

Kaynaklar

- Arat, R. R. (1947). *Kutadgu Bilig I metin*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Arat, R. R. (2008). *Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacip*. Kabalcı Yayınevi.
- Bay, E., Mert, O., Alyılmaz, S. ve Albayrak, F. (2012). Eski Türk eserlerine ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(2), 70-82.
- Bozkırlı, K. Ç. (2015). *Kutadgu Bilig'deki eğitsel öğelerin tespiti ve bu öğelere yönelik Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ercilasun, A. B. (2008). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergene, O. (2017). Kutadgu Bilig’de özel adlar. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, 245 – 288.
- Kafesoğlu, İ. (1980). *Kutadgu Bilig ve kültür tarihimizdeki yeri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Mert, O. ve Bozkırlı, K. Ç. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının Kutadgu Bilig’deki eğitsel öğelere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2064-2084.
- Mert, O. ve Bozkırlı, K. Ç. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının bilişsel becerilerinin Kutadgu Bilig’deki eğitsel unsurları tespit edebilme durumları açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Kutadgu Bilig Kurultayı* (s.159-160). Ankara.
- Özkan, U. B. (2021). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Üşenmez, E. (2009). Özbekistan Yazma Eserler Kütüphanesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(6), 682- 689.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

Kutadgu Bilig, which has been researched by many local and foreign scientists; is one of the works on which the most ideas are carried out (Kafesoğlu 1980). Kutadgu Bilig, written in the Hakaniye dialect, is an instructive text. The work has an allegorical quality consisting of stories built on four basic symbolic characters. Of these four characters, Kün Togdı represents justice as a ruler, Ay Toldı represents happiness as a vizier, Öğdmüş represents reason as the son of the vizier, and Ogurmuş represents fate as the vizier's relative (Ergene, 2017).

Today, there are three copies of the work: Vienna (Hera), Egypt, and Fergana. The Vienna copy, which was copied with Uighur letters in 1439, is located in the Arabic manuscripts section of the Austrian National Library, number 1860. The Egyptian copy, written in Arabic letters, is in the Egyptian State Library in Cairo today. The Fergana copy, which is thought to have been copied in the Harezm geography in the first half of the 14th century, also written in Arabic letters, is the most important copy of Kutadgu Bilig (Arat, Kutadgu Bilig I Metin). This copy is kept in the Abu Reyhan El-Biruni Manuscripts Library in Uzbekistan today (Üşenmez, 2009).

In Kutadgu Bilig, which was written in Turkish with the concepts of Turkish civilization, it is possible to see concepts belonging to a very wide area, even when only the use of names is examined. In the work, along with the main and auxiliary persons, the names of various rulers, prophets, caliphs, scholars, and legendary heroes; place names such as city, and country; There are many different types of names such as planet, star, zodiac sign, tribe, nation, clan names (Ergene, 2017), and this reveals how original and voluminous Kutadgu Bilig is.

While Arat talks about the purpose of writing Kutadgu Bilig I Metin Kutadgu Bilig: “It is a work that was written to show people the way needed to be truly blessed in both worlds. He states that it includes the knowledge of the mentality, knowledge, and virtues necessary for the

ideal arrangement of individual, community, and state life, which are very closely connected, and how they will be obtained. Informs that the work gives more place to the issues related to the individual who makes up the society and the determination of this individual's place and duty in the society. Ercilasun, on the other hand, focuses on the "ideal human" theme of the work (Ercilasun, 2008). Considering the purposes of writing this work, it can be easily said that Kutadgu Bilig is a work that appeals to all segments of society. In this context, Turkish language and literature undergraduate students are both in terms of field knowledge and in terms of recognizing cultural values; It is expected that they will read and understand Kutadgu Bilig, which contains the codes of Turkish language and Turkish culture and is one of the first works.

In this qualitative study, which aims to evaluate the understanding of Kutadgu Bilig by the students of the Turkish language and literature department, the document analysis method was used. In the research, the form of 20 Turkish language and literature students in the 4th grade studying in the fall semester of the 2022-2023 academic year was used.

As a result of the research, it was determined that the majority of the 20 Turkish language and literature senior students who participated in the research were not interested in old Turkish works. None of the students who were interested in (f: 9) or not (f: 11) old Turkish works could understand all the couplets correctly. Among those who are interested in ancient Turkish works, one student correctly understood nine, another eight, and one student understood a couplet. Among the students who were not interested, one student understood two couplets correctly and another student understood one couplet correctly.

Karakhanid period works should not only be the subject of Middle Turkish or Karakhanid Turkish lessons. These works should also be included in courses such as "Old Turkish Literature" and "Turkish Folk Literature". It may be more beneficial for students to teach courses such as Middle Turkish or Karakhanid Turkish, especially by academics who have studied Middle Turkish.

